

ЮВІЛЕЙНА ДАТА

*Людмила Грицик,
д-р філол. наук, проф.*

МУДРІСТЬ ЖИТИ І ТВОРИТИ

Дослідник російського вірша, академік М.Л.Гаспаров у листі від 7 серпня 1982 року, надісланому Наталі Василівні Костенко після захисту докторської дисертації «Основні тенденції розвитку українського віршування ХХ століття», писав: «Вітаю вас із прекрасною працею... От би знайти подвижника, який зробив би те ж із білоруським віршем... букет із трьох таких досліджень міг би стати відкриттям».

Усесвітньо відомий учений, впевнений у наукових можливостях Н.В.Костенко, її ерудиції, покладав великі надії на подальший розвиток віршознавства в Україні, що у філології набрало самостійного статусу ще в поетиках братських шкіл, здобуло свій розвиток у працях І.Франка, Б.Якубського, Д.Загула, М.Зерова, було достойно репрезентоване у дослідженнях К.Волинського, В.Державина, Г.Сидоренко, Н.Чамати та інших літературознавців.

«Я впевнений, що Ви, - ділився думками М.Гаспаров, - зробите ще багато. Ви вже угрузли в нашу науку так глибоко, як я, і якщо навіть... відійдете від неї, вона од Вас не відійде. Аби вистачило сил!!» (лист від 14 вересня 1988 р.).

Сьогодні професор Н.В.Костенко – автор близько 200 наукових праць з проблем віршознавства, поетики, літературної критики, історії західних і східних літератур. З них – сім монографій: “Поетика Миколи Бажана (1923-1940)” (1971), “Поетика Миколи Бажана (1941-1977)” (1978), “Поетика Павла Тичини. Особливості віршування” (1982), “Максим Рильський – мастер українського класического стиха” (1988), “Українське віршування ХХ століття” (1993), “Микола Бажан. Життя. Творчість. Особливості віршостилістики” (2003, 2004), “Українське віршування ХХ століття” (2006). Вона уклала «Метричний довідник до віршів Тараса Шевченка» (1994), перевидала «Науку віршування» Б.Якубського (вступна стаття, примітки, коментарі, 2006), підготувала, впорядкувала віршознавчі збірники «Віршознавчі семінари» – на честь академіка М.Гаспарова (2006), професора Г.Сидоренко (2008), І.Качуровського (2009); «Вірш і переклад» (2010).

Наталя Василівна – один із упорядників, автор вступної статті до другого видання «Вибраних творів» Миколи Бажана (2003, 2004). В її активі – науково-методичні праці, розробки нових навчальних програм: «Ірано-таджицька література епохи Відродження (IX-XV ст.)», частини I і II (у співавт. з доц. Н.М.Андрійченко) (1996-1998, 2009), «Давньоєврейська література. Хрестоматія» (у співав. з доц. Н.М.Андрійченко) (2001) та ін.

Професор Н.В.Костенко – блискучий лектор, людина безмежно залюблена у слово й музику. Можливо, остання, точніше унікальне чуття її, зокрема й у слові (Наталя Василівна має музичну освіту) й зробило її віршознавцем: «Я не дуже охоче на цю тему книжки читаю, – зізнавався М.П.Бажан з приводу «Поетики

Миколи Бажана», - а от Вашу прочитав одним духом, і зворушився, і здивувався. Таке проникнення в те, що я думав, пишучи той або інший вірш! Така уважність до слова, до рими, до звучання вірша! ... Продумані, добре опрацьовані розділи про риму, про строфу, про ефонію можна було б, – радив М.П.Бажан, - поповнити зауваженнями про епітет, один з важливих засобів створення образу, учуднення його, виявлення нових аспектів описуваної речі, явища, психічного процесу» (лист від 12 лютого 1978 року).

Поезія – стихія Наталі Василівни, головна тема й улюблене заняття (мало-хто знає, вона пише прекрасні вірші, займається прозою. Дещо, звичайно, під псевдонімом, друкували «Бурагівські видання», літературно-художні журнали, університетський «Сполучник»).

Понад двадцять років проф. Н.В.Костенко веде університетську літературну студію імені М.Рильського. Упродовж тривалого часу керує кафедральним віршознавчим семінаром. Наукові конференції, круглі столи, зокрема присвячені проф. Г.К.Сидоренко, М.Гаспарову, І.Качуровському, здобули резонанс серед наукової громадськості. «Давайте поміркуємо, - пише білоруський віршознавець, завідувач кафедри теорії літератури Мінського університету, перекладач В'ячеслав Рагойша, - як налагодити контакти... корисними були б міжнародні конференції, які періодично проводяться і в вас, і в нас, ... круглі столи» (лист від 19 січня 2009 р.).

Наталю Василівну, яка багато літ «живе» в університеті (від 1961 року, коли стала студенткою, потому аспіранткою, асистентом, старшим викладачем, доцентом, а з 1987 р. професором кафедри теорії літератури та компаративістики), люблять студенти. Її шанують аспіранти і докторанти. Ті, хто працювали з нею, незважаючи на різницю віку, назавжди залишаються друзями. Серед них – доцент, кореєць Кім Сук Вон, ректор Бердянського університету проф. В.А.Зарва, поетеси О.Башкірова, О'Лір, О.Бросаліна, О.Мудрак, Н.Гаврилук, численні колеги з Росії, Польщі, Білорусі.

Яскравою, хоч дуже непростою, сторінкою в науково-педагогічній діяльності професора Н.В.Костенко є курс «Літератури народів СРСР», який із 60-х років читався у всіх університетах Союзу. Дехто, зібравши чимало вершків із нього, тепер скептично згадує про таких собі «глобалізаторів». Наталя Василівна, я це точно знаю, з найкращими враженнями згадує той курс: неймовірні труднощі, що повсякчас з'являлися у зв'язку зі змінами його структури/наповненості, колосальним за обсягом матеріалу і, відверто, неповнотою наших знань про національні літератури, приносили насолоду і їй, і студентам. Це був час, коли «Дружба народів», «Литературное обозрение», «Вопросы литературы», «Новый мир», російськомовні літературно-художні журнали, зачитувалися до дірок. А твори В.Бикова, Ч.Айтматова, братів О. і Т. Чіладзе, С.Капутікян, О.Вацієтіса та інших читалися не лише у зв'язку з підготовкою до семінарів чи сесії.

Становлення Наталі Василівни як науковця і викладача пов'язане зі становленням кафедри теорії літератури та компаративістики, а тоді ще й «літератур народів СРСР». Тут, після закінчення російського відділення філологічного факультету Київського університету і нетривалого перебування на

викладацькій роботі у Львові, вона 1969 року захистила кандидатську і підготувала докторську дисертації.

Інтерес до поезії (нової і класичної, а особливо поезії «срібного віку»), постійні пошуки форм і можливостей втиснути свої захоплення в сухі рамці теоретичних курсів і спецкурсів у ті часи по-різному сприймалися не лише колегами на кафедрі. Але наполеглива і безкомпромісна, Наталя Василівна уміла вистояти в різних ситуаціях, які, природно, не обминали і її.

Вона шукала і знаходила підтримку у Слові, поезії. Ними «лікувала» й інших. «Почуваю себе не надто фанфарно, - зізнався М.П.Бажан, - тому Ваша книжка стала для мене такою підбадьорливою і цілющою, якою вся сучасна фармакологія не може стати. Спасибі Вам, [...] мій уважний і добросердний лікарю» (лист від 12 лютого 1978 р.).

Багато зусиль Н.В.Костенко віддала виконанню обов'язків вченого секретаря Великої ради університету, куратора. А нині – члена двох спеціалізованих рад, керівника магістерських і творчих робіт, постійного учасника «Філологічних семінарів».

Наталя Василівна – у розквіті сил, у нових творчих задумах.

Вона не змагається з роками, а шукає в них мудрість жити і творити.

Хай допомагає Вам Господь, дорога колего!

*Наталія Костенко,
д-р філол.наук, проф.*

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВІРШОЗНАВСТВА. МАЙК ЙОГАНСЕН. ЕЛЕМЕНТАРНІ ЗАКОНИ ВЕРСИФІКАЦІЇ (ВІРШУВАННЯ)

У статті йдеться про віршознавчий нарис відомого українського письменника 20-х рр. Майка Йогансена. Його праця “Елементарні закони версифікації...” (1921) – це перша теоретична і літературно-критична спроба оцінити модерну українську поезію перших десятиліть ХХ ст. з віршознавчого погляду.

Ключові слова: рима, розмір, милозвучність.

В статье речь идет о стиховедческом очерке известного украинского писателя 20-х гг. Майка Йогансена. Его работа «Элементарные законы версификации...» (1921) – это первая теоретическая и литературно-критическая попытка оценить современную украинскую поэзию первых десятилетий ХХ ст. с точки зрения стихосложения.

Ключевые слова: рифма, размер, благозвучность.

The article focuses upon the famous Ukrainian writer of the 20^s Maik Johansen's essay on verse composing. His paper “Basic Rules of verse composition...” (1921) is the first theoretical and critical attempt to assess modern Ukrainian poetry of the first decades of the XXth century from the viewpoint verse composing.

Key words: rhyme, metre, euphonic.

Популярний нарис, стаття Майка Йогансена про вірш написана для аматорів поезії, початківців на основі його редакторсько-видавничої роботи з молодими